

Tuntisuunnitelma 2, yläkoulu, 90 min

Turvallinen nuoruus

Tavoite

Oppilas harjoittelee turvallisuutta edistävää toimintaa ja vastuunottamista itsestään ja arjen sujumisesta sekä ymmärtää yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksen (L3). Oppilas harjoittelee itsensä kuuntelemista ja toisen silmin asioiden näkemistä (L1), toisen kunnioittamista ja vuorovaikutuksen periaatteita (L2), tunnetaitoja (L3) sekä yhteistyötä toisten kanssa (L6).

Oppiaineet

Terveystieto, uskonto, elämäkatsomustieto, yhteiskuntaoppi

Artiklat

Sopimus yleisesti, erityisesti 16., 17. ja 34.

Avainsanat

Lapsen oikeuksien sopimus, turvallisuus, meemi, häirintä, nettiturvallisuus, sosiaalinen media

Ensimmäinen oppitunti

Tarvikkeet: Padit tai tietokoneet TAI paperia, sakset, liimaa ja lehtiä, joista leikata kuvia

Johdanto: Mitkä asiat lisäävät tai heikentävät nuorten turvallisuutta? (10 min)

Opettaja alustaa lapsen ja nuoren oikeudesta turvalliseen elinympäristöön. Jokaisella meistä on oikeus turvallisuuteen kotona, kaverisuhteissa, seurustellessa, koulussa ja harrastuksissa. Toisen tahallinen satuttaminen tai häirintä on aina väärin. Millaiset asiat nuorten omassa elinympäristössä heikentävät heidän turvallisuuttaan? Opettaja voi antaa tällaisista esimerkkejä (väkivalta, seksuaalinen ahdistelu, häirintä, kiusaaminen, jengiytyminen, vihapuhe...).

Mikäli oppilailla on käytössä padit tai tietokoneet, he voivat tehdä johdannon päätteeksi Nettiturvakodin Nuoren turvallisuustestin: <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/testit-ja-tehtavat/turvallisuustesti-nuorelle/>.

Turvallisuuden elementit (10 min)

Keskustellaan pareittain siitä, mitä lapsen oikeus turvallisuuteen tarkoittaa yleisesti ja itse kullekin. Parit on hyvä muodostaa opettajalähtöisesti varmistaen, ettei kukaan jää yksin.

Apukysymyksinä voi käyttää seuraavia:

- Missä tilanteissa olet tuntenut olosi turvalliseksi / turvattomaksi?
- Mikä lisää tai mikä heikentää omaa turvallisuuden tunnettasi?

Parit kirjaavat keskeiset pointit taululle ja keskustellaan niistä yhteisesti. Millaisia turvallisuuden elementtejä työskentelystä on noussut esille? Millä tavoin itse kukin voi vaikuttaa omaan ja muiden turvallisuuteen?

Tehtävä: Meemi (20 min)

Alustus: Meemit ovat huumoria, mutta niissä on usein taustalla jokin vakavampi ajatus.

”Meemi” tulee kreikan sanaa mimeme, joka viittaa matkimiseen. Sen lanseerasi 1970-luvun puolivälissä evoluutiobiologi Richard Dawkins. Meemi toimii kuten geeni, se toisintaa.

Periaatteessa meemi voi olla missä tahansa muodossa, mutta tyypillisesti se on yhden tai muutaman kuvan muodostama visuaalinen esitys, johon on lisätty tekstiä. Kuvat ja teksti eivät yleensä liity suoraan toisiinsa, ja hauskuus syntyy kuvan ja siihen liitetyn tekstin yhdistelmästä.

Katsokaa yhdessä muutamia netistä löytyviä meemejä. Mitkä niistä ovat oppilaiden mielestä erityisen osuvia ja mikä tekee niistä onnistuneita?

Tehtävä: Tee oma turvalliseen elämään liittyvä meemi jollain internetistä löytyvällä ilmaisella meemikoneella (esim. <https://imgflip.com/memegenerator>) tai muulla ohjelmalla tai paperille piirtämällä ja leikkaamalla ja liimaamalla. Esittele meemisi muulle ryhmälle. Keskustelkaa yhdessä meemeistä ja niiden esille nostamista viesteistä.

Voitte halutessanne tehdä meemeistä luokan seinälle näyttelyn tai postata ne someen koulun tai oppilaiden omilta tileiltä. Käyttäkää postauksissa hashtagia #MunTurvallisuus #SunTurvallisuus. Voitte halutessanne tэгätä Lapsen oikeuksien sometilin (Twitter: @LapsenOikeudet, IG: @lapsenoikeudet)

Tausta-aineisto: <https://voima.fi/hairikot/artikkeli/tarinankerronta-on-osa-sotaa/>

Lopuksi (5 min)

Tunnin päätteeksi opettaja muistuttaa koulun turvallisuussäännöistä, kiusaamisen ja syrjinnän vastaisista linjauksista sekä siitä, kenen puoleen nuori voi kääntyä, jos hänen turvallisuutensa vaarantuu. Näitä voidaan myös listata yhdessä taululle. Listattavia tahoja voivat olla:

- Läheiset aikuiset
- Opettajat ja kuraattorit
- Chat-palvelut, kuten Apuu, Sekasin, Solmussa, Nuorten exit, Netari, Väestöliiton Poikien puhelin tai MLL:n Nuortennetti
- Nuorten mielenterveystalo
- Seri-tukikeskus seksuaalista väkivaltaa kokeneille
- Lasinen lapsuus -nettipalvelu
- Keijun varjo -nettipalvelu nuorille naisille, jotka tarvitsevat tukea itsesäätelyn kanssa
- Sinuiksi.fi, jossa voi kysyä sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta

- Nettisyli, joka tarjoaa tukea syömishäiriöstä toipumiseen
- Nuorten Turvasatama, joka toimii Discordissa erityisesti lastensuojelun asiakkaiden tukena
- Tyttöjen ja poikien talot
- Nettipoliisi
- Rikosuhripäivystys RIKU
- Etsivä nettityö
- Oman kunnan sosiaali- ja kriisipäivystys

Toinen oppitunti

Tarvikkeet:

Sua varten somessa -esitysmateriaali (.pptx): www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2022/09/SuaVartenSomessa-7.-9.lk_.pptx. Esitysmateriaali sisältää videoita. Videot ovat myös TikTok-linkkeinä, jotka oppilas voi avata omalla mobiililaitteellaan. Linkit ovat katsottavissa myös selaimessa ilman TikTok-sovellusta tai omaa TikTok-tiliä.

Johdanto: Somehäirintä – turvataidot, omat rajat, turvalliset ihmissuhteet (5 min)
Tunnilla pohditaan sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa häirintää sen monissa muodoissa. Erilaisia omia rajoja mahdollisesti rikkovia tilanteita pohditaan lyhyiden TikTok-videoiden avulla. Teemaa avataan yhteisesti opettajan johdolla esitysmateriaalia yhteisesti läpi käyden ja valmiita kysymyksiä pohditaan pareittain tai 3–4 henkilön pienryhmissä.

Oppitunti seuraa valmista esitysmateriaalia, jossa on omat johdantonsa jokaiseen aiheeseen: turvataitoihin, omiin rajoihin ja turvallisiin ihmissuhteisiin.

HUOM! Häirinnästä keskusteleminen saattaa herättää monenlaisia tunteita ja monesti oppilailla on myös tunnilla esitettävistä tilanteista omakohtaista kokemusta. Pari- tai pienryhmätilanteissa onkin tärkeää antaa oppilaille mahdollisuus valita itse hyvältä tuntuva työskentelyporukka.

Oppitunnin aluksi on myös tärkeää sanoittaa, että mahdollisista tunnilla heräävistä voimakkaista tunteista on aina lupa puhua kotona sekä koulun aikuisille, opettajalle, kuraattorille tai terveydenhoitajalle. Myös Sua varten somessa -tiimille voi laittaa viestiä Instagramissa tai TikTokissa: suavarten_official tai Snapchatissa: suavarten_tiimi.

Häirintä somessa (40 min)

Turvataidot:

- Diat 1–5: Yhteisesti ja opettajajohtoisesti Sua varten somessa -esitysmateriaalin läpikäyntiä.

- Diat 6–12: Parin kanssa tai pienryhmässä keskustellaan esitysmateriaalin kysymyksistä. n. 2–3 min / dia. Videot voi esittää yhteisesti luokassa, mutta oppilaat voivat katsoa ne myös omalta laitteelta ja esimerkiksi pysäyttää kuvan tarvittaessa.
- Diat 13 ja 14: Yhteinen jakaminen: onko jotakin, mitä pienryhmistä haluaa jakaa koko luokalle? Käydään opettajan johdolla läpi esitysmateriaalin diat 13 ja 14.

Omat rajat:

- Diat 15–18: Yhteisesti ja opettajajohtoisesti Sua varten somessa -esitysmateriaalin läpikäyntiä. Dian 16 kysymyksiä voi jokainen pohtia itsenäisesti.
- Diat 19–26: Parin kanssa tai pienryhmässä keskustellaan esitysmateriaalin kysymyksistä. n. 2–3 min / dia. Videot voi esittää yhteisesti luokassa, mutta oppilaat voivat katsoa ne myös omalta laitteelta ja esimerkiksi pysäyttää kuvan tarvittaessa.
- Yhteinen jakaminen: mistä voi tunnistaa omat rajat? Mistä voi tunnistaa toisen rajat?

Turvalliset ihmissuhteet:

- Diat 27–33: Yhteisesti ja opettajajohtoisesti Sua varten somessa -esitysmateriaalin läpikäyntiä. Dian 28 ja 29 kysymyksiä voi jokainen pohtia itsenäisesti.
- Diat 34–37: Parin kanssa tai pienryhmässä keskustellaan esitysmateriaalin kysymyksistä. n. 2–3 min / dia. Videot voi esittää yhteisesti luokassa, mutta oppilaat voivat katsoa ne myös omalta laitteelta ja esimerkiksi pysäyttää kuvan tarvittaessa.
- Yhteinen jakaminen: onko jotakin, mitä pienryhmistä haluaa jakaa koko luokalle? Oliko oppitunnilla käytyt asiat tuttuja? Tuntuiko niiden läpikäynti hyödylliseltä, vaikealta, turhalta, ok:lta, miltä?

Lopuksi:

- Muistutetaan oppilaita aikuiselle juttelusta, jos teema jää vaivaamaan mieltä. Minkään itseä vaivaavan asian kanssa ei kenenkään tarvitse jäädä yksin.
- Tilanteissa, joissa aikuinen painostaa nuorta seksuaalisesti on monesti kyse rikoksesta. Näissä tilanteissa laki on nuoren puolella ja tapahtumista on tärkeä kertoa eteenpäin. Se, että ahdistava tapahtuma aiheuttaa nuorella häpeää ei tarkoita sitä, että syy tai vastuu tai koettu häpeä kuuluisi nuorelle itselleen. Vastuu on aina aikuisella, vaikka nuori itse olisi ollut aloitteellinen.

Tullaan tutuiksi:

Sua varten somessa -toiminnan sosiaalisen median tilit:

https://www.instagram.com/suavarten_official/

https://www.tiktok.com/@suavarten_official

Kotitehtävä

Seuraa uutisia (ei keltaista mediaa). Valitse yksi uutinen, jonka koet heikentävän tai uhkaavan omaa turvallisuuttasi. Kirjoita mitä asialle voisi tehdä.